

**Sprawozdanie merytoryczne
z działalności fundacji
Wolne Lektury
za 2022 rok**

Kochani Przyjaciele, Czytelnicy, Współpracownicy i Sympatycy

Z przyjemnością przekazujemy w wasze ręce sprawozdanie za 2022 rok. To było niezmiernie ciekawe dla nas 12 miesięcy – pierwszy rok po pandemicznych lockdownach, podczas którego wróciliśmy do naszego biura i z ogromnym zapałem wzięliśmy się za zupełnie nowe wyzwania.

Wraz z końcem 2022 roku doszło do ważnej zmiany – fundacja zmieniła nazwę na Wolne Lektury. Już od wielu lat większość naszych partnerów i przyjaciół kojarzyło nas jako Wolne Lektury, a oficjalna nazwa fundacji była używana w zasadzie tylko przy podpisywaniu umów. Dodatkowo pod poprzednią nazwą bywaliśmy błędnie kojarzeni z różnymi inicjatywami politycznymi, podczas gdy naszą fundamentalną zasadą jest służba wszystkim czytelnikom, niezależnie od ich poglądów politycznych. Ujednolicenie nazwy fundacji i biblioteki ma aspekt praktyczny, ale także symboliczny. Po 16 latach od uruchomienia strony wolnelektury.pl biblioteka Wolne Lektury to coś więcej niż projekt. To nasze życie, pasja i miłość. Cieszymy się, że jesteśmy przydatni tak wielu młodym i dorosłym czytelnikom.

Zmiana nazwy na fundacja Wolne Lektury nie ma praktycznego znaczenia dla naszych partnerów i darczyńców. Wszystkie dotychczasowe umowy zachowują ważność i nie wymagają aneksowania. Nie zmieniły się numery KRS, REGON, NIP i rachunków bankowych. Wszystkie nowe umowy będą już zawierane pod nową nazwą.

Wraz ze zmianą nazwy zmienił się także skład Rady Fundacji. Po wielu latach wspierania nas Artur Kurasiński postanowił oddać się kolejnym wyzwaniom. Jednocześnie Rada wzbogaciła się o dwie osoby, które były naszymi przyjaciółmi „od zawsze”. Dorota Górecka-O’Connor pracowała z nami przez blisko 10 lat, także jako wiceprezesa fundacji, a Krzysztof Urbański był członkiem zespołu, który w 2007 roku przygotowywał system redakcji i publikacji książek (z którego, po licznych modernizacjach, korzystamy do tej pory!). Jesteśmy wdzięczni wszystkim za wsparcie, jakiego nam udzielają, tym bardziej że wszyscy członkowie rady robią to pro publico bono.

Serdecznie dziękujemy wszystkim, którzy w 2022 roku wsparli nas 1% podatku, darowizną stałą bądź jednorazową. Bez waszego wymiernego, finansowego wsparcia utrzymanie i rozwój biblioteki byłyby niemożliwe. Darowizny stanowią 1/3 budżetu fundacji, ale bez nich nasza działalność byłaby po prostu niewykonalna – żeby otrzymać pieniądze ze środków publicznych trzeba dysponować co najmniej 20% wkładem własnym. Innymi słowy – to Wasze darowizny sprawiają, że możemy pozyskać dodatkowe pieniądze i tak dużo zrobić.

W zeszłym roku opublikowaliśmy kolejne dziesiątki książek w kilkunastu kolekcjach. Szczególną dumą napawa nas, że udało się uzupełnić braki wśród lektur szkolnych, z których obecnie niemal wszystkie są dostępne także jako audiobooki. Młodzież przystępująca do egzaminu ósmoklasisty znajdzie u nas wszystkie wymagane lektury (poza jedną, która niestety jest objęta prawami autorskimi i nie możemy jej udostępnić z powodów prawnych). Udało się także zamówić kilka tłumaczeń na potrzeby Wolnych Lektur – to kosztowne, ale czasami po prostu nie ma dostępnego tłumaczenia na język polski książki, która w oryginale przeszła do domeny publicznej.

Podjęliśmy decyzję o zamknięciu projektu Prawo Kultury poświęconego edukacji prawnoautorskiej. Pozyskiwanie środków na te działania stało się wyjątkowo trudne, a i my woleliśmy poświęcić nasze ograniczone siły bibliotece Wolne Lektury. Ciągłe dostępna jest baza

wiedzy na stronie prawokultury.pl, ale nie dodajemy już nowych materiałów i nie organizujemy wydarzeń. Nie oznacza to oczywiście, że zmieniliśmy zasady dotyczące naszych działań – jesteśmy organizacją ruchu wolnej kultury, do wszystkich naszych publikacji stosujemy rekomendowaną przez Free Software Foundation licencję Free Art License i twardo stoimy przy naszych ideałach.

Udało nam się za to rozwinąć jeden z naszych projektów edukacyjnych – Szkołę Poezji Wolnych Lektur. Na naszym kanale YouTube znajdziecie już ponad 100 godzin wykładów najwybitniejszych literaturoznawców w Polsce z różnych dziedzin związanych z książką: od kreatywnego pisania, przez historię literatury, aż do poetyki i analizy tekstu literackiego. Cieszyły się one dużym powodzeniem, dlatego w 2023 będziemy kontynuować te działania.

Obserwujemy zmieniającą się rzeczywistość i staramy się wyprzedzać rynkowe trendy. Dzięki pracom technologicznym prowadzonym w zeszłym roku już teraz możecie testować zupełnie nowy wygląd i strukturę strony biblioteki, a w najbliższym roku pojawią się dzięki temu zupełnie nowe możliwości. Już niedługo naszych audiobooków będzie można słuchać i czytać jednocześnie, korzystając z funkcji książki synchronizowanej!

Z ogromną ciekawością powitaliśmy pojawienie się pierwszych faktycznie użytecznych serwisów AI, które, jak sądzimy, zrewolucjonizują wiele dziedzin kreatywnych. W połowie 2023 roku będziemy zapewne mogli pokazać pierwszy nasz projekt – system wsparcia dla osób szukających najciekawszych książek dla siebie. Wiemy, że w przyszłości zmiany związane z silnikami AI zajdą wszędzie – od redakcji i tłumaczeń tekstów, przez produkcję audiobooków, aż do projektowania serwisów internetowych. Żyjemy w ciekawych czasach i przyszłość wiele nam obiecuje.

Najważniejsze jednak to nie zapominać, że kiedy ciekawe wydarzenia pędzą jedno za drugim, tym bardziej każdy z nas potrzebuje kilku godzin spokoju i relaksu. Z książką.

Paulina Choromańska
Wiceprezeska Zarządu

Jarosław Lipszyc
Prezes Zarządu

W 2022 roku wpływy z 1% podatków przeznaczonych przez Darczyńców na rzecz naszej statutowej działalności wyniosły 50 091,13 zł.

Dzięki wpłatom z 1% w 2022 roku mogliśmy wydać kolejne ebooki zarówno dla młodszych, jak i dla starszych czytelników. Były to:

- * Aleksander Fredro, *Bajki, m.in. Małpa w kąpieli, Paweł i Gaweł,*
- * Joanna Papuzińska, *Śpiące wierszyki,*
- * Artur Oppman, *O czterech muzykantach,*
- * Wojciech Bogusławski, *Cud mniemany czyli Krakowiacy i Górale,*
- * Mark Twain, *Pamiętnik Adama,*
- * Tytus Czyżewski, *Osiół i słońce w metamorfozie oraz Śmierć fauna,*
- * Paul Heyse, *Wesele na Capri. Nowele włoskie,*
- * Cyprian Kamil Norwid, *Żydowie polscy,*
- * Szmul Zygielbojm, *Ostatni list.*

Dziękujemy za to, że kolejny rok byliście z nami!

Od 2023 roku można przekazywać aż 1,5% podatku na działalność organizacji pożytku publicznego. Aby przekazać 1,5% na Wolne Lektur wystarczy w swoim formularzu PIT na stronie <https://www.podatki.gov.pl/> — lub jeśli wypełniasz druk samodzielnie — wpisać w odpowiednią rubrykę formularza nasz numer KRS 00000 70056. Każda wpłacona kwota zostanie przeznaczona na rozwój zasobów biblioteki Wolne Lektury.

Część I – Podstawowe informacje o Fundacji

NAZWA FUNDACJI: Wolne Lektury

SIEDZIBA: ul. Marszałkowska 84/92 lok. 125, 00-514 Warszawa

DATA WPISU DO KRS: 06.12.2001 r.

Nr KRS: 0000070056

REGON: 017423865

Fundacja otrzymała status organizacji pożytku publicznego w dniu 18 listopada 2004 roku na podstawie Postanowienia Sądu Rejonowego dla M. St. Warszawy, XIX Wydziału Gospodarczego KRS w Warszawie.

ZARZĄD FUNDACJI:

Prezes Zarządu: Jarosław Lipszyc

Wiceprezeska Zarządu: Paulina Choromańska

CELE STATUTOWE FUNDACJI:

- promocja i ochrona wolności korzystania z dóbr kultury;
- upowszechnianie i wspieranie nowoczesnych metod edukacji;
- promocja i ochrona praw i wolności obywatelskich;
- prowadzenie działalności charytatywnej.

Fundacja prowadzi nieodpłatną działalność statutową.

Część II – Działania merytoryczne prowadzone w 2022 r.

W 2022 roku cele statutowe realizowaliśmy poprzez działania w dwóch obszarach tematycznych:

1. BIBLIOTEKA INTERNETOWA WOLNE LEKTURY

Prowadzimy jedną z najpopularniejszych w Polsce darmowych bibliotek internetowych wolnelektury.pl. Znajduje się w niej ponad 6500 utworów literackich z domeny publicznej i na wolnych licencjach, również w formie audiobooków oraz w formacie DAISY oraz EPUB3 Media Overlays (dla osób niewidomych lub niedowidzących), a także 400 reprodukcji dzieł sztuki. W 2022 roku z zasobów biblioteki skorzystało 6,64 mln unikalnych użytkowników. Z udostępnionych zasobów można korzystać za pośrednictwem strony internetowej oraz poprzez bezpłatną aplikację mobilną. Umożliwia ona bezpośredni i wygodny dostęp do zasobów biblioteki na urządzeniach mobilnych. Aplikacja dostępna jest na systemy Android oraz iOS. Strona internetowa jest również dostosowana do używania na urządzeniach mobilnych. Ponadto tworzymy innowacyjne narzędzia techniczne do digitalizacji i udostępniania tekstów literackich w różnych formatach: XML, HTML, PDF, MOBI, EPUB, FB2, a także za pomocą aplikacji mobilnych, katalogu OPDS, protokołu OAI-PMH i otwartego API. Wszystkie narzędzia udostępniamy jako wolne oprogramowanie na warunkach licencji GNU AGPL.

PRAWO KULTURY

2. PRZYSZŁOŚĆ PRAWA AUTORSKIEGO – PRAWO KULTURY

Pomagamy zrozumieć prawo autorskie i zasady stosowania wolnych licencji, utrzymujemy bazę bezpłatnych porad prawnoautorskich na stronie prawokultury.pl. Staramy się poszerzyć świadomość praw i wolności, jakie daje obywatelom i obywatelkom obowiązująca w Polsce ustawa o prawie autorskim.

Biblioteka internetowa Wolne Lektury

W 2022 roku zrealizowaliśmy 5 projektów finansowanych ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych.

PROJEKT: Wolne Lektury – biblioteka dla wszystkich

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

CZAS REALIZACJI: 01.01.2020-31.12.2022 (III rok realizacji projektu wieloletniego)

KWOTA DOTACJI W 2022 r.: 139 300,00 zł

Najważniejszym elementem projektu w 2022 roku było powiększenie zasobów biblioteki Wolne Lektury o 18 pozycji w ramach „Biblioteczki polonisty” oraz „Biblioteczki filozoficznej”:

a) Biblioteczka polonisty

1. Jan Potocki, *Rękopis znaleziony w Saragossie*,
2. Stanisława Przybyszewska, *Sprawa Dantona*,
3. Piotr Skarga, *Kazania sejmowe*,
4. Tadeusz Borowski, *Pożegnanie z Marią*,
5. Tadeusz Borowski, *Kamienny świat*,
6. Maurice Maeterlinck, *Wnętrze* (tłum. Z. Sarnecki),
7. William Shakespeare, *Antoniusz i Kleopatra* (tłum. W. Tarnawski),
8. Edgar Allan Poe, *Złoty żuk* (tłum. S. Wyrzykowski),
9. Percy Bysshe Shelley, *Prometeusz rozpętany* (tłum. F. Jezierski),
10. Stanisław Trembecki, *Zofiówka*.

b) Biblioteczka filozoficzna

1. Platon, *Laches* (tłum. W. Witwicki),
2. Platon, *Kritias* (tłum. W. Witwicki),
3. Platon, *Timajos* (tłum. W. Witwicki),
4. Jean Jacques Rousseau, *Umowa społeczna* (tłum. M. Starzewski),
5. Marian Zdziechowski, *Mesjaniści i słowianofile*,
6. Stanisław Ignacy Witkiewicz, *O Czystej Formie*,
7. Platon, *Ion* (tłum. W. Witwicki),
8. Platon, *Lizys* (tłum. W. Witwicki).

Partnerem tej części projektu była Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu.

W ramach zadania zrealizowaliśmy też działania skierowane do najmłodszych czytelników – nagraliśmy audiobooki do 4 tomików poetyckich dla dzieci współczesnych autorów i autorek. Kolekcja audiobooków na Wolnych Lekturach powiększyła się o nagrania wierszy dla dzieci pochodzących z następujących tomików poetyckich:

1. *Nochal czarodziej* Agnieszka Wolny-Hamkało, lektorka: Masza Bogucka, studio: MAXX Grzegorz Dondziło,
2. *Tyle rzeczy niezwykłych* Julian Kornhauser, lektor: Marcin Popczyński, studio: MAXX Grzegorz Dondziło,
3. *Żółw Wiercipięta i inne zwierzęta* Agnieszka Frączek, lektorka: Masza Bogucka, studio: MAXX Grzegorz Dondziło,
4. *Czy pisarzom burczy w brzuchu* Paweł Beręsewicz, lektor: Marcin Popczyński, studio: MAXX Grzegorz Dondziło.

Wszystkie nagrania zostały udostępnione na wolnej licencji - Licencji Wolnej Sztuki 1.3.

We wrześniu 2022 roku w kawiarni Czytelnik w Warszawie zorganizowaliśmy kolejną edycję wydarzenia Wolne Lektury FEST. Do udziału w wydarzeniu zaprosiliśmy wszystkich, którzy w swojej codziennej pracy wykorzystują zasoby cyfrowe internetu, a w szczególności nauczycieli, bibliotekarzy, edukatorów, animatorów kultury, pracowników sektora kultury i organizacji pozarządowych, czytelników biblioteki Wolne Lektury. Łącznie udział wzięło 50 uczestników.

PROJEKT: Literatura wobec rzeczywistości – nowe kolekcje na Wolnych Lekturach
SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
CZAS REALIZACJI: 01.01.2021-31.12.2023 (II rok realizacji projektu wieloletniego)
KWOTA DOTACJI W 2022 r.: 161 129,00 zł

W 2022 roku w kolekcji „Podróż do rzeczywistości” zamieściliśmy 20 książek, pochodzących z domeny publicznej.

W 2022 opublikowaliśmy następujące tytuły:

1. Olympe Audouard, *Podróż po Ameryce Północnej* (tłum. Nieznany),
2. Tadeusz Borowski, *...i inne opowiadania*,
3. Kazimierz Deczyński, *Żywot chłopu polskiego na początku XIX stulecia*,
4. Dzierżek, *Wycieczka kolarza na Mazury Pruskie*,
5. Dzierżek, *Nad ujściem Wisły*,
6. Józef Flawiusz, *Wojna żydowska* (tłum. A. Niemojewski),
7. Maria Konopnicka, *Wrażenia z podróży*,
8. Halina Kraheńska, *Oświęcim. Pamiętnik więźnia*,
9. Władysław Stanisław Reymont, *Pielgrzymka do Jasnej Góry*,
10. Jan Kiliński, *Pamiętnik*,
11. Józef Siemiradzki, *Za morze!*,
12. Waław Sieroszewski, *Wrażenia z Anglii*,
13. Gerard Witowski, *Pustelnik z Krakowskiego Przedmieścia, czyli charaktery ludzi i obyczajów*,
14. Maciej Szarek, *Bieg mego życia*,
15. Giacomo Casanova, *Od kobiety do kobiety* (tłum. Cz. Jankowski),
16. Stefan Zweig, *Homo eroticus* (tłum. R. Centnerszwerowa),
17. Maria Konopnicka, *Obrazki więzienne*,
18. Gusta Dawidson-Draegner, *Pamiętnik Justyny*,
19. Stefan Szolc-Rogoziński, *Pod równikiem*,
20. Witold Pilecki, *Raport W.*

Drugim elementem zadania było uzupełnienie kolekcji „Literatura dla dzieci i młodzieży” o 5 nowych książek i 5 audiobooków. Na Wolnych Lekturach znalazły się następujące tytuły w formie do czytania i do słuchania:

1. Maria Konopnicka, *Szkolne przygody Pimpusia Sadelko*, lektorka: Masza Bogucka, studio: MAXX Grzegorz Dondziłło,
2. Ferdynand Ossendowski, *Mocni ludzie*, lektor: Jan Staszczyk, studio: UnderTheFridge,
3. Bolesław Prus, *Zemsta*, lektor: Jan Staszczyk, studio: UnderTheFridge,

4. Feliks Salten, *Bambi*, lektor: Jan Staszczuk, studio: UnderTheFridge,
5. Arthur Conan Doyle, *Studium w szkarłacie*, lektor: Robert Koszucki, studio: ARTREPUBLICA Rafał Poławski.

Wszystkie audiobooki zostały udostępnione na stronie wolnelektury.pl na wolnej licencji - Licencji Wolnej Sztuki 1.3.

Wszystkie utwory zostały poddane redakcji technicznej oraz merytorycznej - ottagowane za pomocą kodu WL-XML, uwspółcześnione, opatrzone przypisami i motywami oraz odnośnikami (tzw. pinezkami) do informacji na temat rzeczywistych postaci historycznych, opisów miejsc oraz ich map.

W 2022 przeprowadziliśmy prace IT związane z modernizacją strony biblioteki www.wolnelektury.pl. Przeprowadziliśmy istotne prace związane z estetyką strony. Cała szata graficzna Wolnych Lektur została zaprojektowana od nowa jako bardziej schludna i przejrzysta. Wdrożyliśmy nowy, bardziej czytelny i nowocześnie zaprojektowany uniwersalny projekt okładek, zapewniając przy tym spójność identyfikacji między okładkami książek, okładkami audiobooków w układzie kwadratowym oraz miniaturami w układzie poziomym, wykorzystywanymi w serwisach takich jak YouTube. Wychodzimy w ten sposób naprzeciw obserwacji, że interakcja w serwisach społecznościowych, w postaci m.in. słuchania audiobooków lektur szkolnych publikowanych przez nas m.in. także na YouTube, jest obecnie dla wielu dzieci pierwszym kanałem kontaktu z Wolnymi Lekturami, pozwalającym nam dotrzeć do nich z propozycjami książek i audiobooków. Poprawiliśmy także dostępność i przejrzystość nawigacji po bibliotece, wdrażając zalecenia zgodności z kryteriami WCAG, usprawniając przeszukiwanie list książek danego autora czy gatunku. Dla dzieci, szczególnie z niepełnosprawnościami, ułatwieniem jest zdecydowane wyeksponowanie kluczowych dla czytelnika akcji, takich jak przejście do czytania książki czy pobieranie ich w różnych formatach, oraz dodanie w kluczowych momentach krótkich wyjaśnień, pozwalających zorientować się np. w dostępnych formatach książek. Przeprojektowano również strony zawierające motywy literackie, które obecnie są bardziej przejrzyste i pozwalają na sprawniejsze korzystanie z biblioteki dzieciom wykorzystującym jej zasoby do nauki. Zmiany zaczęliśmy wdrażać za pomocą testów A/B dla podgrupy użytkowników, co pozwoliło nam na bieżąco konsultować je z odbiorcami, zbierając ich uwagi i badając zmiany w zachowaniu. W szczególności zauważyliśmy, że nowy układ strony pozwala użytkownikom znacznie lepiej zidentyfikować preferowany format książki i dotrzeć do niego — np. wśród osób pobierających e-booki, w nowym układzie strony w tym samym przedziale czasowym o 16% wyższy był udział osób, które wybrały formaty książek dostosowane do czytników e-booków (EPUB, MOBI) zamiast mniej wygodnego formatu PDF.

Wdrożyliśmy także nowe funkcje związane z zarządzaniem kolekcjami i polecaniem tytułów. We wdrożonym, w ramach redakcyjnego katalogu Wolnych Lektur, systemie zarządzania kolekcjami możliwe jest obecnie systematyczne tworzenie i kategoryzacja kolekcji obejmujących autorów i książki, zarówno już opublikowane, jak i będące w opracowaniu bądź dopiero planowane w planie wydawniczym. Redaktorzy mają możliwość publikowania kolekcji do Wolnych Lektur bezpośrednio z tego systemu. Wskazane kolekcje są następnie wykorzystywane do polecania książek czytelnikom na głównej stronie Wolnych Lektur.

PROJEKT: Wakacyjna Szkoła Poezji Wolnych Lektur

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

CZAS REALIZACJI: 01.05-31.10.2022

KWOTA DOTACJI: 33 403,27 zł

Od 13 lipca do 5 września 2022 przeprowadziliśmy kurs „Wakacyjna Szkoła Poezji Wolnych Lektur”, na który złożyły się 24 wykłady praktyków oraz teoretyków literatury.

Kurs składał się z czterech bloków tematycznych:

1. dr Artur Hellich (UW), *Jak rozpoznać dobry wiersz? Ćwiczenia z interpretacji poezji polskiej*

Na zajęciach szczegółowo, czasem słowo po słowie, interpretowaliśmy kilka wybranych utworów z literatury polskiej, wykorzystując do tego klasyczne metody rozbioru analitycznego, jakimi posługują się badacze literatury. Najstarsze wiersze pochodziły z dorobku Kochanowskiego, najnowsze – sprzed trzech lat; pojawili się m.in. Norwid, Herbert, Ginczanka, Białoszewski, a ze współczesnych autorów: K. Góra i R. Jurczak. Dzięki poznanim

narzędziom do analizowania wierszy uczestnicy nauczyli się lepiej rozumieć poezję i dostrzegą w niej więcej.

dr Artur Hellich - adiunkt w Instytucie Literatury Polskiej UW. Naukowo zajmuje się teorią autobiografii, pastiszem i dziejami literaturoznawstwa w Polsce.

2. Grzegorz Uzdański, *Co autor miał na myśli. Wykłady o wierszach*

Na wykładach szczegółowo omówiono dwa wiersze (*Fuga śmierci* P. Celana, *Daddy* S. Plath), rozmawiano o:

1. rozmaitych możliwych sensach, kryjących się (albo nie kryjących, tylko występujących jawnie) w wierszu;
2. tym, jak autorzy i autorki osiągają różne efekty dzięki rytmowi, doborowi słów itd.;
3. kontekstach kulturowych, w które dany wiersz się wpisuje;
4. kwestiach przekładu.

Grzegorz Uzdański - twórca strony z pastiszami „Nowe wiersze sławnych poetów”, które ukazały się w wydaniu książkowym w 2021 roku; autor książek *Wakacje*, *Zaraz będzie po wszystkim*, *Wypiór*.

3. Natalia Malek, *Znaleziska i zestawienia*

Przyjrzeliliśmy się różnym sposobom wplatania w wiersz „znalezisk” – słów, obrazów, anegdot, idiolektów, informacji, odkryć. Jaka jest różnica między obiektem znalezionym a obiektem ofiarowanym i czy ma znaczenie dla kształtu wiersza? Jak działają zestawienia? Czy poetycki katalog bywa ciekawy, czy tylko statyczny i przygnębiający? Jak powstaje dynamiczny katalog – przez zestawianie czynności?

Natalia Malek - poetka i tłumaczka, absolwentka Instytutu Anglistyki UW. Autorka czterech książek poetyckich. Laureatka Nagrody Literackiej Gdynia 2021 oraz Nagrody im. Adama Włodka 2017.

4. prof. dr hab. Piotr Śliwiński (UAM w Poznaniu), *Letnia Szkoła Poezji*

Letnia Szkoła Poezji miała charakter punktowy i autorski. Ponieważ lato jest porą kontaktów i przybliżeń, nie próbowaliśmy wyobrazić sobie, jak wygląda dzisiejsza poezja polska w jej nieogarnionej całości, lecz poprzestaliśmy na paru intensywnych spotkaniach. Rozmawialiśmy o miłości, bólu, wojnie, wolności, społeczeństwie i śmierci.

prof. dr hab. Piotr Śliwiński - profesor zwyczajny Instytutu Filologii Polskiej Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu; krytyk literacki i badacz polskiej poezji współczesnej. Autor i współautor artykułów i książek krytycznoliterackich; w 2012 r. wydał zbiór esejów *Horror poeticus*. W latach 2015-2021 był przewodniczącym kapituły Poznańskiej Nagrody Literackiej.

Wszystkie wykłady w formie nagrań audiowizualnych zostały udostępnione na wolnej licencji do swobodnego wykorzystania dla celów prywatnych czy edukacyjnych - nieodpłatnie na stronach fundacji i platformie YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=ZjgNYZEzUks&list=PLrSrOSjwbRz-cHtJ4TxsGPO9uZUkURq>. Każdy film został zaopatrzony w napisy umożliwiające osobom niesłyszącym zapoznanie się z nim.

PROJEKT: Mistrzowska Szkoła Poezji Wolnych Lektur

SFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW: Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

CZAS REALIZACJI: 01.01-31.12.2022

KWOTA DOTACJI: 60 000,00 zł

Celem realizacji zadania było zorganizowanie 40 godz. warsztatów online Mistrzowskiej Szkoły Poezji Wolnych Lektur oraz przeprowadzenie konkursu poetyckiego. Kurs Mistrzowska Szkoła Poezji został przeprowadzony w okresie od 4 października do 15 grudnia 2022 roku. Złożyło się na niego 40 wykładów teoretyków i praktyków literatury:

dr Julia Fiedorczuk, Poezja w kryzysach

„Poezja niczego nie sprawia” - napisał amerykański poeta W. H. Auden w elegii dla innego poety, W. B. Yeatsa, w przededniu drugiej wojny światowej. Poezja nie zmienia świata, niczego nie ocala, nie posiada sprawczości strajku ani demonstracji ulicznej, nie dyktuje praw, nie wymierza kar, nie udziela odpowiedzi, a mimo wszystko jest ludziom niezbędna - zwłaszcza w trudnych czasach. Tak uważał Auden, tak uważają tworzący w tej chwili poeci i poetki z Ukrainy. W najbardziej

dramatycznych okolicznościach ludzie niespodziewanie sięgają po tę dziwną, starą i niszową sztukę i znajdują w niej coś, czego gdzie indziej nie ma. Dlaczego tak się dzieje i czym jest ta tajemnicza rzecz? Podczas lekcji zastanowimy się dlaczego poezja w takiej czy innej formie towarzyszy ludzkiej kulturze od zarania dziejów. Dlaczego tak łatwo zapamiętujemy rymowane frazy i dlaczego warto czytać wiersze dziś, w dobie wielu kryzysów, z których najpoważniejsze – kryzys klimatyczny i Szóste Wielkie Wymieranie - dotyczą zachwianych warunków życia biologicznego na Ziemi. Zastanowimy się czym różni się poezja od innych zastosowań języka i czego od nas, czytelników i czytelniczek, wymaga. Potraktujemy czytanie jako praktykę uważności - ćwiczenie żywej wyobraźni. Sięgnijemy po dobrze znane wiersze z XX wieku, ale też po poezję najnowszą, świadomie reagującą na rozgrywające się na naszych oczach głębokie przemiany świata i związane z nimi wyzwania. Zastanowimy się czym jest poiesis (tworzenie form), i czy jest sprawą stricte ludzką. Poszukamy możliwości sojuszu między poezją i nauką - zwłaszcza ekologią. Sprawdzimy, czy poezja może pomóc nam w budowaniu świadomości planetarnej w dobie Antropocenu.

dr Julia Fiedorczyk - poetka, wykładowczyni akademicka, badaczka literatury amerykańskiej. Prozaiczka, autorka opowiadań oraz powieści *Biała Ofelia* (2013) i *Nieważkość* (2015, nominowana do Nagrody Literackiej Nike). Główna propagatorka i reprezentantka ekopoetyki na gruncie polskim. Autorka esejów o ekopoetyce, które ukazały się w zbiorze *Cyborg w ogrodzie* (2015). Wraz z Gerardo Beltránem, zamieszkałym w Polsce meksykańskim poetą i tłumaczem, wydała też programową książkę zatytułowaną *Ekopoetyka*.

Joanna Mueller, Awanturnica awangarda – kanony, pominięcia, powroty

W cyklu wykładów chcę przyjrzeć się dykcjom awangardowym w polskiej (głównie) poezji XX i XXI wieku. Będę przywoływała głosy znane (Przyboś, Jasieński, Wat, Karpowicz, Miłobędzka), ale też nieco zapomniane lub pomijane (Brzękowski, Bienkowski, Markiewicz, Bocian, Bołdak-Janowska, Ostrowska, Skompska, Cyranowicz, Rolando, Bartczak), te, które powracają w wierszach „późnych wnuków” (Peiper, Ważyk, Stern, Wirpsza, Czycz), jak również te, które dopiero czekają na odkrycie (np. wiersze poetek i poetów przed debiutem książkowym). Interesuje mnie samo pojęcie awangardowości, różnie rozumianej i definiowanej, z jednej strony wykluczającej wiele poetyk (z iście „awangardową pogardą”), z drugiej – rozszerzanej aż do rozmycia definicyjnych granic. W trakcie spotkań będę zadawać pytania, które zapewne – w związku z proteuszowym charakterem „awanturnicy awangardy” – nie uzyskają jednoznacznych odpowiedzi. Czy – by posłużyć się tytułem antologii pod redakcją Joanny Orskiej i Andrzeja Sosnowskiego – awangarda „jest rewolucyjna albo nie ma jej wcale”? Czy możliwy jest paradoks zwany „kanonem awangardowym”, a jeśli tak, to jak funkcjonuje jego w(y)kluczający mechanizm? Czy awangarda ugascza/uwłaszcza dykcje męskie, a gardzi poetkami? W jaki sposób w najnowszych tomach (spod znaku schizopoetyki czy stonerowej „nowej fazy”: Harlender, Kosenda, Puwalska) powraca poezja sprzed stu lat „pisana dla dwunastu”, jak odradzają się dadaizm, kubizm, surrealizm czy rozmaicie pojęty lingwizm (Rybicki, Kornhauser, Wolny-Hamkało, Malek, Mokry, Suchanecki, Pszoniak, Bąk, Pietrala)? W imieniu swoim oraz wymienionych i niewymienionych wyżej „radykalsów” zapraszam do wdawania się z nami w awangardowe awantury.

Joanna Mueller - urodziła się w 1979 roku w Pile. Poetka, eseistka, redaktorka. Wydała tomy poetyckie: *Somnambóle fantomowe* (2003), *Zagniazdowniki/Gniazdowniki* (2007, nominacja do Nagrody Literackiej Gdynia), *Wylinki* (2010), *intima thule* (2015, nominacje do Nagrody Literackiej m.st. Warszawy i do Wrocławskiej Nagrody Poetyckiej Silesius), *Waruj* (poemiks wraz z Joanną Łańcucką, 2019; nominacja do Silesiusa i Nagrody Szymborskiej) oraz *Hista her sista* (2021, nominacja do Silesiusa), a także dwie książki eseistyczne: *Stratygrafie* (2010, nagroda Warszawska Premiera Literacka) i *Powlekać rosące* (2013). Pisze również dla dzieci – jest autorką zbioru wierszy *Piraci dobrej roboty* (2017) oraz bajek kamishibai (*Szkoła Czi-Tam*, *Niewidka* i *Zobaczysko*) i w formie multimedialnej (*Hurra, cyrk!*). Współredaktorka książek: *Solistki. Antologia poezji kobiet (1989–2009)* (2009) oraz *Warkoczami. Antologia nowej poezji* (2016), członkini grupy artystyczno-feministycznej Wspólny Pokój. Mieszka w Warszawie.

Grzegorz Uzdański, Co autor miał na myśli. Wykłady o wierszach

Na wykładach będę opowiadał o konkretnych wierszach - postaram się skupić przede wszystkim na:

- 1) rozmaitych możliwych sensach, kryjących się (albo nie kryjących, tylko występujących jawnie) w wierszu,
- 2) tym, jak autorzy i autorki osiągają różne efekty dzięki rytmowi, doborze słów itd.,
- 3) kontekstami kulturowymi, w które dany wiersz się wpisuje,
- 4) kwestiami przekładu.

Czasem będziemy też porównywać dwa wiersze, które w zupełnie inny sposób podchodzą do podobnej tematyki, albo jakoś ze sobą korespondują.

dr Artur Hellich, Jak rozpoznać dobry wiersz?

Na zajęciach będę szczegółowo, czasem słowo po słowie, interpretował kilka wybranych utworów z literatury polskiej. Wykorzystam do tego klasyczne metody rozbioru analitycznego, jakimi posługują się badacze literatury. Większość wierszy, które wezmę na warsztat, będzie pochodzić z dorobku współczesnych polskich poetek i poetów.

dr Paweł Koziół, Jak działa retoryka

Cykl wykładów

- Przedstawia podstawy retoryki w formie usystematyzowanej jeszcze w czasach starożytnego Rzymu.
- Wyjaśnia całościowy sposób myślenia o tworzeniu tekstu – od określenia tematu i rozplanowaniu materiału po wybór argumentów i ubranie wywołu w słowa (a także zapamiętanie i wygłoszenie, chociaż o tym będziemy mówić nieco mniej).
- Pokazuje długie trwanie retorycznych technik stosowanych w tekstach średniowiecznych i nowożytnych.
- Demonstruje, że stare techniki lektury niespodziewanie dobrze sprawdzają się przy czytaniu współczesnych tekstów poetyckich.
- Prezentuje retorykę jako uniwersalną technikę tworzenia i dekodowania tekstów, pytając przede wszystkim o ich funkcje (kto mówi, do kogo i w jakim celu).
- Celowo pomija nudny katalog środków stylistycznych, bo retoryka uwzględnia o wiele więcej aspektów komunikacji niż poetyka.

dr Paweł Koziół - poeta, krytyk literacki, badacz literatury średniowiecznej. Przez wiele lat związany był ze Staromiejskim Domem Kultury w Warszawie. W 2008 uzyskał tytuł doktora nauk humanistycznych na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego. Jest autorem nie tylko „klasycznych” tomików poezji, lecz również projektów eksplorujących współczesne granice literackości i interakcji autora z czytelnikiem, czego przykładem są Byliny. Z drugiej strony - autor programów szachowych, grafik, projektant stron www oraz tłumacz.

Wszystkie wykłady w formie nagrań audiowizualnych zostały udostępnione na wolnej licencji do swobodnego wykorzystania dla celów prywatnych czy edukacyjnych - nieodpłatnie na stronie internetowej (<https://wolnelektury.pl/szkola-poezji/>) i platformie YouTube:

<https://www.youtube.com/watch?v=4YYJJeDG-G4list=PLrSrOSjwbRz9nmHCoi9IwqFtW83bB1R-0>.

Drugim elementem zadania była organizacja konkursu poetyckiego "prz[...]szłość". Do konkursu zgłoszonych zostało prawie 240 wierszy, które zostały ocenione w dwóch kategoriach: prz[e]szłość i prz[y]szłość. Wiersze przesłane do konkursu oceniło Jury w składzie: Joanna Mueller, Grzegorz Uzdański i Jarosław Lipszyc.

Jury przyznało nagrody następującym osobom:

Kategoria prz[e]szłość:

1. Mira Król
2. Maria Cyranowicz
3. Bartosz Dłubała

Kategoria prz[y]szłość:

1. Raban Nowakowski
2. Aleksandra Kasprzak
3. Lula Sarnia

Zwycięzcy otrzymali nagrody rzeczowe (słuchawki bezprzewodowe), które zostały im przekazane pocztą w grudniu 2022. Zwycięskie wiersze zostały udostępnione w internecie na wolnej licencji: <https://wolnelektury.pl/katalog/lektura/tomik-konkursowy-prz-szlosc/>.

PROJEKT: E-kolekcja lektur szkolnych i klasyki dostępna dla uczniów z niepełnosprawnościami
DOFINANSOWANO ZE ŚRODKÓW: Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
CZAS REALIZACJI: 01.01.2022-31.03.2023
KWOTA DOTACJI: 113 658,45 zł

Celem projektu jest zmniejszenie barier w dostępie do kultury i edukacji. Aby osiągnąć te cele w 2022 roku stworzyliśmy konwertery do formatów DAISY i EPUB 3 Media Overlays, synchronizujące audiobooka z tekstem książki. Następnie z wykorzystaniem konwerterów opublikowaliśmy 50 e-książek (lektury szkolne i klasyka literatury) w formacie DAISY i EPUB Media Overlays 3. Informację o opublikowanych książkach przekazaliśmy do szkół w całej Polsce.

W 2022 roku, zgodnie z harmonogramem projektu, programista pracował nad dwoma konwerterami automatycznie synchronizującymi warstwę audio z tekstem. Konwertery do formatów DAISY i EPUB3 Media Overlays zostały dodane do biblioteki konwerterów do formatów wynikowych dla języka WL-XML, w którym opracowane są utwory w Wolnych Lekturach. Konwertery napisane są w języku programowania Python, z najbardziej złożonymi obliczeniowo komponentami w języku C. Korzystają z techniki tzw. forced alignment, by zsynchronizować tekst utworu z audiobookiem nagrany przez lektora. W tym celu program generuje tymczasowy audiobook za pomocą syntezy mowy, i porównuje falę dźwiękową takiego syntetycznego audiobooka do fali dźwiękowej prawdziwego audiobooka, obliczając w ten sposób znaczniki czasu odpowiadające w tym audiobooku miejscom w tekście. Tak uzyskana informacja kodowana jest w formacie SMIL i umieszczana bądź w pliku w formacie DAISY, bądź w pliku w formacie EPUB 3.2 zgodnie ze specyfikacją Media Overlays.

Dzięki stworzonym konwerterom przygotowaliśmy 50 książek w formatach Daisy i Epub 3. Wśród nich znalazły się m.in. *Giaur* George'a Gordona Byrona, *Katarynka* Bolesława Prusa, *Legenda*

o św. Aleksym, *Kopciuszek* Charlesa Perrault, *Rozdzióbią nas kruki, wrony* Stefana Żeromskiego, *Romantyczność* i *Świtezianka* Adama Mickiewicza.

W sierpniu 2022 rozpoczęliśmy pierwszy etap prac nad stworzeniem odtwarzacza audiobooków zsynchronizowanych z tekstem: fazę projektowania graficznego (web-design). Prace te zakończą się w 2023 roku.

Jeszcze więcej wolnych lektur...

W 2022 roku kontynuowaliśmy współpracę z Andrzejem Petelskim, lektorem, który prowadzi stronę www.petelski.pl. Dzięki tej współpracy opublikowaliśmy *Baśń o Aladynie i o lampie cudownej* Bolesława Leśmiana. Audiobook został udostępniony przez lektora na Licencji Wolnej Sztuki.

Wolne Lektury na platformie YouTube

W 2022 r. kontynuowaliśmy działanie kanału Wolnych Lektur na platformie YouTube. Głównymi celami było dotarcie z audiobookami do nowych czytelników oraz pozyskanie środków na działanie biblioteki, dzięki dochodom z reklam.

Ponadto za pośrednictwem platformy przeprowadziliśmy spotkanie pt. „Byliśmy głupi 2.0 - czy internet da się urządzić lepiej?”. YouTube pozwolił nam dotrzeć do szerszej publiczności niż spotkanie stacjonarne (na żywo transmisję śledziło 140 osób, a kolejne 196 obejrzało nagranie). Platforma umożliwiła nam także organizację kolejnych edycji Mistrzowskiej Szkoły Poezji i dotarcie z wykładami wybitnych teoretyków i praktyków tego rodzaju literackiego do szerokiej publiczności. Odbyliśmy łącznie 54 spotkania-wykłady, których liczba obejrzeń waha się od 50 do blisko tysiąca.

Łącznie w 2022 roku nasze filmy zostały wyświetlone 565 tys. razy (co stanowi wzrost w stosunku do wyniku z 2021 roku: 472 tys.), a czas oglądania wyniósł 148 tys. godzin. Przybyło nam także 4,2 tys. nowych subskrybentów i przekroczyliśmy ponad 1 mln wyświetleń. Szacunkowy przychód z reklam umieszczanych przed, po i w trakcie filmów wyniósł w ciągu roku 5 tys. zł.

Zamierzamy rozwijać dalej kanał Wolnych Lektur na YouTube: dodawać kolejne audiobooki oraz transmitować na nim wydarzenia, takie jak wykłady, spotkania autorskie czy dyskusje na temat prawa autorskiego i polityk internetu.

Towarzystwo Przyjaciół Wolnych Lektur

W 2022 roku rozwijaliśmy system społecznościowego wsparcia Wolnych Lektur, Towarzystwo Przyjaciół Wolnych Lektur.

Nasi czytelnicy i czytelniczki mogą wesprzeć Wolne Lektury wybraną przez siebie kwotą. Pozyskane w ten sposób środki przeznaczamy na dalsze prowadzenie biblioteki. Dodatkowo z myślą o członkiniach i członkach Towarzystwa publikujemy kilka prapremierowych utworów rocznie, do których w pierwszym okresie mają dostęp jedynie darczyńcy biblioteki. Przy wyborze wpłaty jednorazowej osoba otrzymuje dostęp do prapremier na jeden miesiąc. Przy wyborze stałego wsparcia – aż do anulowania płatności. Po dwóch miesiącach także te utwory były udostępniane wszystkim czytelnikom i czytelniczkom Wolnych Lektur na Licencji Wolnej Sztuki.

W 2022 r. w ramach programu Towarzystwa ukazały się następujące utwory:

- *Listy Peruwianki* Françoise de Graffigny w nowym tłumaczeniu Reginy Bochenek-Franczakowej,
- pierwsze polskie tłumaczenie *Sprawcy gwiazd* Olafa Stapledona; przekładu dokonał Paweł

- Dembowski,
- *Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale* Wojciecha Bogusławskiego,
  - opowiadanie Wita Szostaka pt. *Posłowie*,
  - *Bajki* Aleksandra Fredro – w tomie udostępniliśmy *Małpę w kąpieli, Pawła i Gawła, Osiołkowi w żłoby dano, Dwa koguty*,
  - *Śpiące wierszyki* Joanny Papuzińskiej – tom wierszyków dla najmłodszych czytelników,
  - opowiadanie *Pamiętnik Adama* Marka Twaina – pełna błyskotliwego humoru wersja *Księgi Rodzaju*.

Zamierzamy kontynuować ten program w kolejnych latach.

Darczyńcy indywidualni

W 2022 r. prowadziliśmy działania crowdfundingowe, zachęcając indywidualnych darczyńców do wspierania fundacji jednorazowymi lub comiesięcznymi darowiznami. Prowadziliśmy także program zbiórek ulicznych, polegający na zachęcaniu w kontakcie bezpośrednim do złożenia pisemnej deklaracji polecenia zapłaty z comiesięczną darowizną.

Przychód z wpłat od indywidualnych darczyńców wyniósł w 2022 r. w przybliżeniu 260 tys. zł (po odjęciu kosztów bankowych związanych z obsługą poleceń zapłaty), co oznacza spadek o blisko 6% w porównaniu z 2021 r. - ale jednocześnie odnotowaliśmy spadek unikatowych użytkowników naszej strony z 8,13 mln do 6,64 mln. Oznacza to, że średnia wpłata od unikatowego użytkownika wzrosła z 34 do 41 gr (czyli o 20%). W tym okresie dokonaliśmy zmian na stronie płatności Wolnych Lektur, które pomagały nam poprawiać skuteczność różnych form zachęty do przekazywania darowizn.

Nasz zespół zachęcał do wspierania Wolnych Lektur podczas kolejnych imprez: Poznańskie Targi Książki, Targi Grozy i Fantastyki, Warszawskie Targi Książki w Warszawie, Strefa Społeczna - Gdańsk, OPEN'ER FESTIVAL, Targ Śniadaniowy, Targi Książki Warszawa, Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie, Kazimiernikejszyn, Nasianno, Festiwal Języka Polskiego w Szczepieszynie, 33. Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier, Imieniny Jana Kochanowskiego w Warszawie, Targi Książki w Katowicach, 25. Międzynarodowe Targi Książki w Krakowie, Targi Gier i Książki, 30. Wrocławskie Targi Dobrych Książek. Łącznie pozyskaliśmy 146 poprawnie wypełnionych deklaracji poleceń zapłaty, które przeszły weryfikację banku. Liczba stałych darczyńców pod koniec roku 2022 wynosiła 430 osób. Będziemy kontynuować ten program w kolejnych latach.

Najwięcej wpłat pozyskaliśmy dzięki płatnościom online przez stronę Wolnych Lektur (180 tys. zł), następnie przez wpłaty na konto fundacji (46 tys. zł) i polecenia zapłaty (33 tys.). Pozostałe źródła darowizn to zbiórki za pośrednictwem Facebooka, organizowane przez naszych sympatyków oraz zbiórki na wydanie dwóch publikacji.

Uruchomiliśmy też w listopadzie możliwość przekazywania wpłat za pomocą terminala do obsługi kart płatniczych – korzystamy z tej opcji podczas wydarzeń takich jak targi czy festiwale.

Pieniądze ze zbiórek w całości posłużyły celom statutowym fundacji, w tym rozwojowi biblioteki Wolne Lektury. Sfinansowaliśmy z nich również publikację kilku e-booków:

- F. de Graffigny, *Listy Peruwianki*,
- O. Stapledon *Sprawca gwiazd*,
- T. Borowski, *Ludzie, którzy szli*,
- J. Kapela, wybór wierszy.

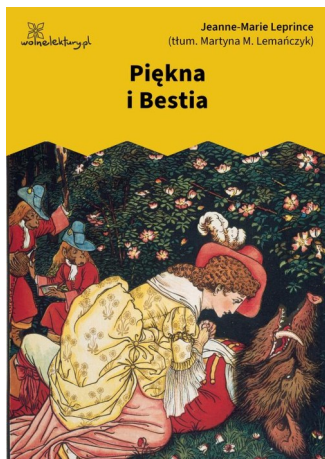
Zbiórki na nowe publikacje

W 2022 r. przeprowadziliśmy dwie zbiórki na nowe publikacje. Pierwsza dotyczyła premierowego

przekładu powieści *Sprawca gwiazd* autorstwa klasyka fantastyki, Olafa Stapledona. Zebraliśmy tylko część zakładanej kwoty (2658 zł z 7008 zł), resztę uzupełniliśmy z własnych środków – książka została przełożona przez Pawła Dembowskiego i opublikowana na Wolnych Lekturach.

Druga zbiórka dotyczyła nowego przekładu klasycznej baśni *Piękna i Bestia* według XVIII-wiecznej wersji spisanej przez Jeanne-Marie Leprince. W krótkim czasie udało się zebrać 3725 zł, dzięki czemu książka została przetłumaczona przez Martynę M. Lemańczyk i opublikowana na początku 2023 r. Ze względu na duże zainteresowanie tytułem i dodatkową kwotę zebraną w ramach zbiórki planujemy także nagranie audiobooka.

Monetyzacja na platformach

W 2022 r. kontynuowaliśmy współpracę z platformą dystrybucyjną Legimi, oferującą dostęp do e-booków i audiobooków za pośrednictwem własnej strony internetowej i aplikacji. Osiągnęliśmy w tym okresie sprzedaż w wysokości 13 tys. zł. Podpisaliśmy także pod koniec roku umowę o współpracy z innym dystrybutorem, Audioteką, który zdecydował się wprowadzić do dystrybucji 50 wybranych przez siebie tytułów z naszych zasobów audio. Przyniosło to w grudniu sprzedaż w wysokości 380 zł.

Kontynuowaliśmy także monetyzację przez platformę YouTube. Nasz przychód z tej platformy wyniósł 5 tys. zł.

Nie udało nam się przekonać innych dużych dystrybutorów audiobooków tj. Storytel i BookBeat do nawiązania współpracy – barierą były niewyłączne licencje, z których korzystamy.

Współpraca z Centrum Handlowym Atrium Plejada

W 2022 r. kontynuowaliśmy współpracę z Centrum Handlowym Atrium Plejada w Bytomiu w zakresie promocji czytelnictwa. W październiku 2018 roku w Centrum powstała Biblioteka Multimedialna z bogatym zbiorem ebooków pochodzącym między innymi z Wolnych Lektur. Dzięki tej współpracy odwiedzający Centrum Handlowe w 2022 r. mogli na chwilę przysiąść w czytelnicy i zapoznać się z takimi książkami jak *Pożegnanie z Marią* Tadeusza Borowskiego, *Małe zwierzątko* Radka Raka, *Wybór poezji* Safony, *Szkolne przygody Pimpusia* Sadelko Marii Konopnickiej, *Obrona Sokratesa* Platona, *Inwazja jaszczurów* Karela Čapka.

Współpraca z Centrum Handlowym Factory Gliwice

Pod koniec 2021 roku nawiązaliśmy współpracę z Centrum Handlowym Factory w Gliwicach, które na terenie obiektu otworzyło Bibliotekę Multimedialną, którą kontynuowaliśmy w 2022 roku. Odwiedzający Centrum mogli w trakcie zakupów zajrzeć do Biblioteki i za pomocą kodów QR pobrać książki z Wolnych Lektur. Wśród zaproponowanych tytułów znalazły się między innymi *Słoń Birara* Ferdynanda Ossendowskiego, *Podróż po Polsce* Ksawerego Pruszyńskiego, *Pan parasol* Zośki Papużanki, *Nostromo* Josepha Conrada, *W stronę Swanna* Marcela Prousta, *Opowieść wigilijna* Charlesa Dickensa.

Udział w wydarzeniach kulturalnych

W 2022 roku wzięliśmy udział w kilkunastu wydarzeniach kulturalnych, podczas których promowaliśmy Wolne Lektury oraz zachęcaliśmy uczestników do wsparcia Fundacji stałymi wpłatami za pośrednictwem poleceń zapłaty. Sezon targowy rozpoczęliśmy od wizyty w Poznaniu i udziału w Poznańskich Targach Książki, które odbyły się w dniach 11-13 marca. Pod koniec kwietnia (23-24.04) uczestniczyliśmy w cyklicznym weekendowym Targu Śniadaniowym na

warszawskim Mokotowie. Specjalnie na to wydarzenie przygotowaliśmy miejsce dla dzieci, gdzie mogły posłuchać czytanych przez nas bajek z Wolnych Lektur. W maju byliśmy w Łodzi na Festiwalu Grozy i Fantastyki i na Warszawskim Targach Książki, które po raz kolejny odbyły się w Pałacu Kultury i Nauki (oraz przed nim).

W czerwcu wzięliśmy udział w Imieninach Jana Kochanowskiego w Warszawie, organizowanych przez Bibliotekę Narodową oraz dwa razy odwiedziliśmy Trójmiasto. Na początku tego miesiąca wzięliśmy udział w Strefie Społecznej w Gdańsku, zorganizowanej 4 i 5 czerwca w ramach Święta Wolności i Praw Obywatelskich. Wydarzenie to odbyło się z okazji 33. rocznicy wyborów do Sejmu i Senatu, które odbyły się 4 czerwca 1989 roku. Przy Europejskim Centrum Solidarności powstała Strefa Społeczna, w której gospodarzami były organizacje społeczne partnerzy strefy. Wolne Lektury znalazły się w gronie uczestników wydarzenia w namiocie „Uczenie w działaniu”, gdzie można się było z nami napić kawy, porozmawiać i zadeklarować stałą darowiznę na rzecz biblioteki. Po raz drugi byliśmy w Trójmieście pod koniec miesiąca, gdzie wówczas w Gdyni odbywał się Festiwal Open'er. W otwartej tam Strefie NGO mieliśmy swoje stoisko, gdzie uczestnicy

wydarzenia mogli nagrać z nami audiobooka. Specjalnie na to wydarzenie przygotowaliśmy stanowisko do nagrywania audiobooków i wszyscy chętni mogli sprawdzić się w roli lektora/lektorki, czytając baśnie z tomu *Srebrna zajęczycza i inne baśnie* Guido Gozzano.

W połowie lipca udaliśmy się do Kazimierza Dolnego i wzięliśmy udział w festiwalu Kazimierniejszyn. Natomiast w sierpniu spotkaliśmy się z naszymi czytelnikami podczas Festiwalu Języka Polskiego w Szczepleszynie w dniach 12-14 sierpnia. To była już nasza druga wizyta na tym wydarzeniu, podczas której opowiadaliśmy o Wolnych Lekturach i zachęcaliśmy do wspierania biblioteki darowiznami.

Pod koniec września odwiedziliśmy 33. Międzynarodowy Festiwal Komiksów i Gier w Łodzi, największą tego typu imprezę w Polsce oraz Europie Środkowo-Wschodniej. Październik upłynął nam natomiast pod znakiem przygotowywania się do wyjazdu do Krakowa i udziału w Międzynarodowych Targach Książki. Spędziliśmy tam intensywne cztery dni na rozmowach o Wolnych Lekturach. W listopadzie odwiedziliśmy dwa miasta – Katowice oraz Łódź. W pierwszym z nich odbyły się Targi Książki, a w drugim - Targi Gier i Książek. A rok zakończyliśmy wizytą we Wrocławiu i naszą obecnością na 30. Wrocławskich Targach Dobrych Książek, które odbyły się w dniach 1-4 grudnia.

Statystyki strony wolnelektury.pl w 2022 roku

W 2022 r. stronę biblioteki Wolne Lektury odwiedziło 6 647 721 unikalnych użytkowników i zanotowaliśmy 12 954 876 wizyt. Książki na stronie zostały wyświetlone 30 540 499 razy i pobrane 819 548 razy.

Zmiana licencji

W 2022 r. zdecydowaliśmy się zmienić podstawową licencję Wolnych Lektur na Licencję Wolnej Sztuki 1.3 (LWS). Dla czytelniczek, użytkowników i instytucji partnerskich zmiana ta powinna być w dużej mierze niezauważalna, nie wpływa także na wykonanie zawartych umów. Nadal tak samo możecie pobierać, kopiować, udostępniać i remiksować wszystkie nasze utwory, przestrzegając [Zasad Wykorzystania Wolnych Lektur](#). Szczegółowe powody tej decyzji przedstawiliśmy

w komunikacie, który dostępny jest na blogu fundacji:

<https://fundacja.wolnelektury.pl/2022/02/01/wolne-lektury-wybijaja-licencje-wolnej-sztuki/#more-18452>.

Przyszłość prawa autorskiego – Prawo Kultury

PRAWO KULTURY

W tym obszarze w 2022 roku w dalszym ciągu utrzymywaliśmy serwis prawokultury.pl. Użytkownicy strony najczęściej korzystają z części „Pierwsza pomoc w prawie autorskim”, w której szukają odpowiedzi na swoje problemy prawno-autorskie. W serwisie udostępniliśmy dotychczas kilkaset odpowiedzi na zadane już pytania.

Ponadto zorganizowaliśmy debatę pt. „Byliśmy głupi 2.0 - czy internet da się urządzić lepiej?“, która była kontynuacją rozmowy z 2021 r. w 10. rocznicę protestów ACTA. Zaprosiliśmy do niej osoby zajmujące się politykami internetu i prawami cyfrowymi. W debacie udział wzięli Michał Boni, b. minister cyfryzacji i europoseł, Radek Czajka, programista, aktywista ruchu wolnego internetu, Jacek Dukaj, pisarz s-f, laureat wielu nagród literackich, m.in. Nagrody i. J. Zajdla, Ślaskfy, Europejskiej Nagrody Literackiej, Marek Hołyński, członek zarządu Polskiego Towarzystwa Informatycznego, b. pracownik naukowy MIT, b. dyrektor Instytutu Maszyn Matematycznych, Władysław Majewski, b. red. nac. Bajtka, b. prezes Internet Society Poland, obecnie Biuro Edukacji Urzędu m.st. Warszawy, lider projektu Eduwarszawa.pl, Łukasz Olejnik, niezależny badacz i konsultant cyberbezpieczeństwa i prywatności, autor Filozofii Cyberbezpieczeństwa, Marcin Olender, Public Policy and Government Relations Manager CEE w Google, b. urzędnik Ministerstwa Cyfryzacji, Kuba Orlik z inicjatywy Internet. Czas działać!, Katarzyna Szymielewicz, założycielka i prezeska fundacji Panoptykon. Spotkanie moderował Jarosław Lipszyc z fundacji Wolne Lektury. Nagranie ze spotkania jest dostępne na wolnej licencji na naszym kanale YouTube: <https://youtube.com/live/dJxJwwuDxNw>.

W lipcu 2022 r. fundacja przygotowała także stanowisko w związku z implementacją europejskich dyrektyw dotyczących prawa autorskiego oraz jednolitego rynku cyfrowego do polskiego prawa w ramach prowadzonych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego konsultacji projektu zmian Ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. W swojej opinii przekazanej MKiDN zwracamy uwagę na trzy istotne problemy związane z tą propozycją. Po pierwsze pełna automatyzacja procesu filtrowania przy zamieszczaniu i udostępnianiu treści wygenerowanych przez użytkowników w ramach usług udostępniania treści online nie zabezpiecza interesu użytkowników, bo nie gwarantuje dozwolonego użytku (automat nie będzie mógł z całą pewnością ocenić, czy zacytowanie danego utworu spełnia przesłanki prawa do cytowania albo czy ma do czynienia z parodią).

Kolejnym punktem podnoszonym przez fundację jest kwestia zabezpieczenia domeny publicznej w przypadku wiernych kopii sztuk wizualnych. Dyrektywa wyraźnie wskazuje, że państwa członkowskie muszą zadbać o zabezpieczenie domeny publicznej w tym zakresie. Artykuł 14 tej dyrektywy brzmi: „Państwa członkowskie wprowadzają przepisy przewidujące, że w przypadku wygaśnięcia okresu ochrony utworów sztuk wizualnych wszelkie materiały powstałe w wyniku zwielokrotniania tego utworu nie są przedmiotem prawa autorskiego ani praw pokrewnych, chyba że materiał powstały w wyniku tego zwielokrotniania jest oryginalny w tym sensie, że stanowi własną intelektualną twórczość twórcy.” Jednak praktyka pokazuje, że w Polsce nagminnie dochodzi do takiego zawłaszczania, a zatem obecne przepisy prawa autorskiego nie są skuteczne w realizacji zalecenia Dyrektywy. Dlatego konieczny jest wyrażony wprost w ustawie zakaz zawłaszczania tych dzieł przez instytucje lub osoby wykonujące kopie.

Fundacja chce także, aby przy okazji implementacji dyrektyw poprawić przepisy dotyczące tzw.

dozwolonego użytku bibliotecznego. Biblioteki pełnią kluczową rolę w zapewnieniu dzieciom z terenów defaworyzowanych równych możliwości. Dlatego ich działalność powinna być jak najszerszej wspierana przez państwo, a prawo autorskie nie powinno tworzyć sztucznych barier, ograniczających ich pozytywny wpływ na społeczeństwo. Zasady użyczenia książek przez biblioteki precyzuje art. 6. ust. 1 pkt 8 Rozdział 1. Ustawy o prawie autorskim, określając je jako „przekazanie do ograniczonego czasowo korzystania, niemające na celu bezpośredniego lub pośredniego uzyskania korzyści majątkowej”. Zasady te sformułowane są jednak w kategoriach udostępniania egzemplarzy utworów, co rodzi niejasność w sytuacji, gdy książki funkcjonują w cyfrowej postaci plików, a nie fizycznych wydruków. Ta niejasność powoduje, że biblioteki obawiają się wypożyczenia wydań w postaci plików cyfrowych oraz tworzenia w tym celu kopii, mimo że jest to, w przekonaniu fundacji, dopuszczalne prawnie. Zwracamy w stanowisku uwagę, że interes właściciela praw autorskich, w tym twórcy, zabezpiecza już system „wynagradzanie za użyczenie” przewidziany w Ustawie (art. 28.4), który zapewnia twórcom dochód z każdego wypożyczenia. Należy zatem uzupełnić dozwolony użytek biblioteczny o wyrażoną wprost zgodę na udostępnianie książek w postaci cyfrowej, w takiej liczbie, w jakiej jest to konieczne dla realizacji potrzeb czytelniczych bez sztucznego ograniczania liczby tych udostępnień.

Stanowisko jest dostępne na blogu fundacji:
<https://fundacja.wolnelektury.pl/wp-content/uploads/2022/07/Stanowisko-FNP-ws-Implementacji-dyrektyw-dot.-prawa-autorskiego.pdf>

Wolontariat i praktyki w fundacji

W roku 2022 organizowaliśmy praktyki studenckie oraz realizowaliśmy program współpracy wolontariackiej. Praktykanci mogli realizować swoje praktyki w formie zdalnej lub hybrydowej. Praktykanci i praktykantki mieli pełną możliwość poznania specyfiki prac na platformie redakcyjnej w zakresie redakcji technicznej oraz merytorycznej, dzięki szkoleniom i konsultacjom z redaktorami Wolnych Lektur. Zostali również włączeni w zadania promocyjne, głównie związane z aktywnością w mediach społecznościowych. Z programu praktyk w Wolnych Lekturach skorzystały cztery osoby.

W ramach wolontariatu z fundacją współpracowały cztery osoby. Wolontariusze i wolontariuszki pracowali przede wszystkim na platformie redakcyjnej, np. wykonując redakcję techniczną książek.

Promocja projektów fundacji

W 2022 roku Fundacja promowała swoje działania i realizowane projekty przede wszystkim za pośrednictwem swoich stron internetowych, kanałów w serwisach społecznościowych (stan na 31.12.2022: profil Wolnych Lektur na Facebooku ponad 28 tys. obserwujących; profil Fundacji na Facebooku – ponad 2000 obserwujących; profil na Instagramie – ponad 1800 obserwujących) oraz newslettera, który dociera do ponad 8 tys. odbiorców. Ponadto wzięliśmy udział w kilkunastu wydarzeniach kulturalnych (patrz. Udział w wydarzeniach kulturalnych), aby promować Wolne Lektury i zachęcać osoby do wsparcia finansowego naszej działalności.

Część III

Zgodnie z postanowieniem Krajowego Rejestru Sądowego z dn. 27.05.2011 r. Fundacja prowadzi działalność gospodarczą i jest płatnikiem VAT od dn. 19.10.2011 r.

Zakres prowadzenia działalności gospodarczej przez Fundacji określony jest według następujących oznaczeń Polskiej Klasyfikacji Działalności:

- a) Produkcja gier i zabawek – PKD 32.40.Z;
- b) Sprzedaż detaliczna prowadzona przez domy sprzedaży wysyłkowej lub Internet – PKD 47.91.Z;
- c) Pozostała sprzedaż detaliczna prowadzona poza siecią sklepową, straganami i targowiskami – PKD 47.99.Z;
- d) Wydawanie książek – PKD 58.11.Z;
- e) Wydawanie wykazów oraz list (np. adresowych, telefonicznych) – PKD 58.12.Z;
- f) Wydawanie gazet – PKD 58.13.Z;
- g) Wydawanie czasopism i pozostałych periodyków – PKD 58.14.Z;
- h) Pozostała działalność wydawnicza – PKD 58.19.Z;
- i) Działalność wydawnicza w zakresie gier komputerowych – PKD 58.21.Z;
- j) Działalność wydawnicza w zakresie pozostałego oprogramowania – PKD 58.29.Z;
- k) Działalność związana z produkcją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych – PKD 59.11.Z;
- l) Działalność postprodukcyjna związana z filmami, nagraniami wideo i programami telewizyjnymi – PKD 59.12.Z;
- m) Działalność związana z dystrybucją filmów, nagrań wideo i programów telewizyjnych – PKD 59.13.Z;
- n) Działalność związana z projekcją filmów – PKD 59.14.Z;
- o) Działalność w zakresie nagrań dźwiękowych i muzycznych – PKD 59.20.Z;
- p) Działalność związana z doradztwem w zakresie informatyki – PKD 62.02.Z;
- r) Przetwarzanie danych; zarządzanie stronami internetowymi (hosting) i podobna działalność – PKD 63.11.Z;
- s) Działalność portali internetowych – PKD 63.12.Z;
- t) Pozostała działalność usługowa w zakresie informacji, gdzie indziej niesklasyfikowana – PKD 63.99.Z;
- u) Pozostałe doradztwo w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej i zarządzania – PKD 70.22.Z;
- w) Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w mediach drukowanych – PKD 73.12.B;
- x) Pośrednictwo w sprzedaży miejsca na cele reklamowe w mediach elektronicznych (Internet) – PKD 73.12.C;
- y) Działalność związana z organizacją targów, wystaw i kongresów – PKD 82.30.Z;
- z) Pozostała działalność wspomagająca prowadzenie działalności gospodarczej, gdzie indziej niesklasyfikowana – PKD 82.99.Z;
- aa) Pozaszkolne formy edukacji artystycznej – PKD 85.52.Z;
- ab) Pozostałe pozaszkolne formy edukacji, gdzie indziej niesklasyfikowane – PKD 85.59.B;
- ac) Działalność wspomagająca edukację – PKD 85.60.Z;
- ad) Pozostała działalność rozrywkowa i rekreacyjna – PKD 93.29.Z;
- ae) Pozostała działalność usługowa, gdzie indziej niesklasyfikowana – PKD 96.09.Z.

Część IV

W roku 2022 Zarząd podjął 1 uchwałę:

Uchwała nr 1/2022 Zarządu fundacji Nowoczesna Polska z siedzibą w Warszawie podjęta na posiedzeniu w dniu 2 czerwca 2022 r. w sprawie przyjęcia sprawozdania merytorycznego i finansowego za 2021 r.

Część V

W 2022 roku Fundacja uzyskała przychody w wysokości 911 786,01 zł, w tym:

- z darowizn: 269 278,73 zł;
- z 1%: 50 091,13 zł;
- z działalności finansowej i operacyjnej: 13 194,02 zł;
- ze źródeł publicznych: 507 890,72 zł;
- w tym: z budżetu państwa: 507 890,72 zł,
- z innych źródeł: 53 688,49 zł (w tym dotacje od zagranicznych organizacji);
- z odpłatnych świadczeń realizowanych przez Fundację w ramach celów statutowych z uwzględnieniem kosztów tych świadczeń: 0,00 zł.

Fundacja w 2022 r. prowadziła działalność gospodarczą i uzyskała wynik tej działalności w wysokości 26 330, 87 zł. Procentowy stosunek przychodu osiągniętego z działalności gospodarczej do przychodu osiągniętego z pozostałych źródeł wyniósł 2,88 %.

Część VI

Fundacja poniosła w 2022 r. koszty w wysokości 1 004 633,97 zł, w tym:

- a) na realizację celów statutowych: 241 823,34 zł;
- b) na działalność gospodarczą: 2 074,67 zł (koszty finansowe i operacyjne – 13 063,07 zł)

Część VII

a) W 2022 r. Fundacja zatrudniała 7 osób, w tym:

- 1 osobę na stanowisku koordynatora projektów,
- 1 osobę na stanowisku redaktorka naczelna,
- 1 osoba na stanowisku redaktorka techniczna,
- 2 osoby na stanowisku kierowniczką biura,
- 1 osobę na stanowisku prezesa Zarządu, oddelegowanego do pracy w charakterze konsultanta ds. bezpieczeństwa w sieci,
- 1 osoba na stanowisku dyrektor ds. rozwoju.

b) Łączna kwota wynagrodzeń podstawowych wypłaconych przez Fundację wyniosła: 433 230,72 zł.

Łączna kwota świadczeń na rzecz pracowników, w tym składek ZUS, wyniosła: 57 188,81 zł

zł.

W 2022 r. nie było osób zatrudnionych przez Fundację wyłącznie w działalności gospodarczej.

c) Wysokość przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wypłaconego w 2022 r. łącznie członkom zarządu i innych organów Fundacji oraz osobom kierującym wyłącznie działalnością gospodarczą wyniosła 8 340,77 zł. Członkowie zarządu otrzymywali wynagrodzenie z racji wykonywania pracy w projektach realizowanych w ramach działalności statutowej.

d) Wydatki na wynagrodzenia z umów-zlecenia i umów o dzieło w 2022 r. wyniosły: 125 058,95 zł.

W 2022 r. nie było osób zatrudnionych przez Fundację wyłącznie w działalności gospodarczej.

e) Fundacja w 2022 r. nie udzielała pożyczek pieniężnych.

f) Fundacja w 2022 r. nie nabyła obligacji, udziałów ani akcji w spółkach prawa handlowego.

g) Fundacja w 2022 r. nie nabyła nieruchomości.

h) Fundacja w 2022 r. nie nabyła środków trwałych.

i) Wartości aktywów i zobowiązań Fundacji ujętych we właściwych sprawozdaniach finansowych sporządzanych dla celów statystycznych wyniosły w 2022 r.:

- aktywa trwałe: 0,00 zł,
- aktywa obrotowe: 437 797,74 zł,
- aktywa razem: 437 797,74 zł,
- zobowiązania krótkoterminowe: 6 458,38 zł.

Część VIII

Fundacja zrealizowała w ramach działalności statutowej państwowe zadania zlecone na łączną kwotę 507 890,72 zł, w tym:

a) zlecone przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego na kwotę 394 232,27 zł.

Wynik finansowy tej działalności wyniósł (bez kosztów administracyjnych): 0,00zł (zwrócone dotacje uwzględnione w 2022 r.)

Część IX

Roczne zobowiązania podatkowe wynikające z działalności Fundacji w 2022 r. wyniosły:

- VAT: 2 799,00 zł,
- CIT: 0,00 zł,
- PIT-4R: 41 700,00 zł,

- PIT-8AR: 26,00 zł.

Fundacja składa następujące deklaracje podatkowe:

- VAT-7K – kwartalnie,
- PIT-4R – rocznie,
- PIT-8AR – rocznie,
- oraz CIT-8 wraz z załącznikami.